

Vad har vi lärt oss från experimentella studentuppsatser om etnisk diskriminering i Sverige?

Det är sällan det kastas ljus på studentuppsatser. Men resultaten i ett antal examensarbeten genomförda vid Stockholms universitet reflekterar på nya sätt hur den etniska diskrimineringen tar plats och uttryck genom olika samhällsfunktioner och marknader i Sverige. Går det att på ett effektivt sätt förebygga och förhindra statistisk diskriminering genom att erbjuda mer information om individer i de grupper som ofta utsätts för diskriminering, eller är det den preferensbaserade diskrimineringen som ligger till grund för mekanismerna bakom många diskriminerande utfall? Denna sammanställning presenterar ett antal studiers resultat och diskuterar även användandet av arabiskt-klingande namn inom den etablerade svenska forskningen på fältet för diskrimineringsstudier.

Studier om etnisk diskriminering baserade på fältexperiment slog igenom i USA under tidigt 2000-tal när forskare undersökte och fann resultat som starkt tydde på att afroamerikaner blev utsatta för diskriminering på den amerikanska arbetsmarknaden. Experimenten har ofta simulerat situationer där fiktiva arbetssökande tilldelats namn som ska uppfattas tillhöra olika befolkningsgrupper och därefter har andelen erhållna svar jämförts mellan grupperna.

Liknande studier har också genomförts i Sverige, ofta med användandet av arabiskt-klingande namn. Med inspiration av Ali Ahmeds (2015) artikel i *Ekonomisk Debatt*, ”Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?”, som sammanfattade en rad olika forskningsstudier inom fältet är syftet här att presentera resultaten i ett antal studentuppsatser genomförda vid Stockholms universitet. Samtliga studier undersöker etnisk diskriminering i en svensk kontext.

Att genomföra en experimentell studie innebär en direkt tillämpning av kurser med empirisk inriktning, vilket har lett till att studier inom diskriminering har blivit ett populärt ämne bland många studenter i nationalekonomi. Stockholms universitet sitter därför på en hel skara genomförda experiment som undersöker potentiell diskriminering på olika marknader och institutioner. Uppsatserna har skuggat och gått parallellt med erkänd forskning och har ibland replikerat tidigare studier. Men allt oftare har de introducerat en ny marknad eller ett nytt angreppssätt vilket gör dem intressanta att belysa.

Resultaten i studierna visar bl a att etnisk diskriminering sker trots att exempelvis effekten av statistisk diskriminering försöker förebyggas och förhindras genom att mer information tillgängliggörs om de sökande i

ELIKA GHIASI TARI

har studerat nationalekonomi vid Stockholms universitet. 2019 skrevs kandidatuppsatsen ”Allt annat lika, granskas olika” tillsammans med Ashkan Rahimi, om tillgängliggörandet av ytterligare information i urvalsprocesser och etnisk diskriminering mot föreningar. elika.ghiasi@gmail.com

Ett särskilt tack riktas till Mahmood Arai, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet, som har handlett författarna till samtliga av de uppsatser som har sammanfattats i denna artikel.

experimenten. Exempelvis signaleras en förälders socioekonomiska status genom dess arbete när denne ansöker om en plats på ridskola för sitt barn. Detta är signaler som ska reducera misstänksamhet, betalningsförmåga eller andra faktorer som kan leda till statistisk diskriminering av negativt stereotypiserade grupper. Trots detta förekommer diskriminering, vilket leder författarna till förklaringsmodeller om preferensbaserad diskriminering. Den allmänna debatten lyfter ofta de klyftor som finns mellan olika socioekonomiska och etniska grupper på arbetsmarknaden som en brist i integrationen. Klyftorna härleds också till skillnader i utbildningsnivåer och även föräldrars utbildningsnivå framlyfts som en viktig påverkande faktor för individen. Resultaten i följande uppsatser visar att diskriminering sker när en förälder vill anmäla sitt barn till en ridsport, när en ung vuxen vill ansöka om deltagande i ett fotbollslag, när en person som nyinflyttad till sin nya hemkommun frågar om vattenkvaliteten och när en representant för en förening vill hyra en möteslokal. Detta pekar på en strukturellt genomgående attityd i hela samhället.

1. Uthyrning av mötes- och konferenslokaler

Alla urvalsprocesser är beroende av att beslutsfattare investerar tid och uppmärksamhet på den information som finns tillgänglig om de sökande. Samtidigt är tid och uppmärksamhet kostsam. Studien av Ghiasi och Rahimi (2020) undersökte etnisk diskriminering på marknaden för uthyrning av mötes- och konferenslokaler i Sverige. Det skapades två fiktiva sökande som var representanter för två identiska föreningar och två fiktiva föreläsare som skulle delta på respektive förenings möte. 206 utskick gjordes till uthyrare av möteslokaler, innehållandes en förfrågan om att få hyra lokalen för att hålla ett föreningsmöte. Studien var unik i det slag att den undersökte förhållandet mellan hur beslutsfattare på en onlinemarknadsplats i Sverige valde att inte bara svara, utan även granska olika sökande, som en funktion av deras namn (Ghiasi och Rahimi 2020). Med hjälp av en länk till de två fiktiva föreläsarnas hemsidor och den besöksstatistik det genererade undersöktes detta förhållande. Uthyrarna erbjöds därmed möjlighet att inhämta mer information om de sökande innan de valde att svara. Detta var också ett försök att minska effekten av statistisk diskriminering som kan ske när det finns viss information om en grupp, såsom exempelvis lägre genomsnittlig produktivitet, men information om en enskild individ som tillhör gruppen saknas eller är kostsam att inhämta.

Experimentet inspirerades av Bartoš m fl (2016) som undersökte hur hyresvärdar i Tjeckien och arbetsgivare i Tyskland tog till sig av ytterligare information om olika grupper genom länkar till personliga hemsidor. Den fiktiva föreningsrepresentanten i Ghiasi och Rahimi (2020) mailade uthyrarna och förklarade att han och hans förening skulle hålla ett möte där de bjudit in en föreläsare som var kunnig inom Mellanösternfrågor. Det bakomliggande resonemanget var att vi använde ett vanligt förekommande

svenskt-klingande namn på den ena representanten, *Thomas Gustavsson*, tillsammans med ett kristet namn som förekommer i Mellanöstern på föreläsaren, *Michael Elias*. Till det andra paret användes ett vanligt förekommande arabiskt-klingande namn i Sverige, *Abdelhakim Hussein*, med ett muslimskt namn, *Ikhlaaq Al-Harari*. För namnen på föreläsarna valde vi att utgå från vanligt förekommande namn i Libanon, ett land som har en procentuell andel nästan lika stor kristen befolkning som muslimsk. Eftersom de båda fiktiva föreläsarna var experter inom Mellanösternfrågor kunde vi hålla variabeln ”Mellanöstern” konstant.

Antagandet är att urvalsprocessen på marknaden för uthyrning av möteslokaler kan kännetecknas av *lemon-dropping*. Det vill säga, att majoriteten av sökande på denna marknad generellt redan kvalificerar sig, då tröskeln för att hyra en lokal inte är särskilt hög. Beslutsfattare behöver därför tillämpa en strategi i urvalsprocessen för att, trots allt, undvika att de accepterar dåliga kandidater. Antagandet blir därför att negativt stereotypiserade grupper undersöks noggrannare. Vilket ledde till hypotesen att sökande med arabiskt-klingande namn skulle utsättas för mer undersökning och granskning. Detta eftersom tidigare studier konsekvent visar att denna grupp utsätts för diskriminering. Resultaten visade att representanten med arabiskt-klingande namn tillsammans med föreläsaren med muslimskt namn, med andra ord ett vanligt namn i muslimska sammanhang, blev granskade i dubbelt så stor utsträckning som kontrollgruppen. Vi jämför 58,3 procent klick på den föreläsarens hemsida med kontrollgruppens 29,1 procent (Ghiasi och Rahimi 2020). Regressionerna visade att den sökande representanten med arabiskt-klingande namn dessutom erhöll 29 procentenheter lägre andel jakande svar som ledde till bokningar. Dessutom erhöll gruppen 30 procentenheter högre sannolikhet att få svaret att lokalen var upptagen, jämfört med kontrollgruppen (Ghiasi och Rahimi 2020). Dessa resultat var statistiskt signifikanta. Resultaten mätte också bemötandet i svaren, t ex om de var utförliga, tillmötesgående och förmedlade entusiasm till den potentielle kunden. Detta fångades i variabeln ”positivt bemötande” som dessutom visade att personer med arabiskt-klingande namn fick ett genomsnittligt sämre bemötande än kontrollgruppen.

Användandet av arabiskt-klingande namn i studier borde ofta kräva en vidare diskussion än den som ofta förs. Dessa namn har en tät sammankoppling med muslimer och islam, men används ofta för att fånga en grupp som är utsatt på exempelvis arbetsmarknaden. Det kan ge en skev bild av att vi mäter diskriminering mot en bredare grupp, när det sannolikt är mer komplext. Är det så att när forskningen genom årtionden upptäckt etnisk diskriminering mot arabiskt-klingande namn delvis har upptäckt en islamofobi som bör benämnas? Med islamofobi menas här negativa attityder som bottnar i föreställningar om arabisk-muslimsk kultur eller islam som religion, som drabbar individer med arabiskt-klingande namn eller andra specifika attribut.

Litteraturen lyfter ofta statistisk diskriminering, som uppstår när det

finns information om en grupp, t ex genomsnittlig produktivitet, men information om en enskild individ som tillhör gruppen är otillgänglig eller kostsam att få. Något som denna studie delvis ville undersöka.

Nämnas bör studiens brister, såsom relativt få observationer, samt att vi på grund av teknisk begränsning inte kan observera vilka som klickar på länken och matcha med vilka som svarar. Samtidigt kan vi observera att en större andel klick inte matchas av att utfallet blir jämnt mellan grupperna vad gäller faktiska bokningar. Experimentet visar att när möjligheten finns att inhämta mer information om en sökande är det många fler som gör det när den sökande har ett arabiskt-klingande namn, vilket bekräftar hypotesen om att urvalsprocessen kan kännetecknas av *lemon-dropping* och att uthyrarna har ett större behov av att undersöka dessa personer extra. Studien framhåller även konsekvenserna som detta innebär på gruppnivå, inte bara för den enskilda individen utan för föreningar. Vilket leder till direkt odemokratiska konsekvenser när vissa föreningar inte kan samlas lika enkelt som andra.

2. Arbetsmarknaden

2018 presenterade Sfaxi och Bohlin en uppsats där de simulerade tre fiktiva arbetssökande som sökte jobb som förskolelärare i Stockholm. De sökandes CV:n innehöll bilder på de sökande, men CV:n och personen på bilderna var desamma. Skillnaden var namnen, samt att kvinnan på en av bilderna bar en sjal. De fiktiva sökandena var *Sara utan sjal*, *Fatimah utan sjal* samt *Fatimah med sjal*. 480 ansökningar skickades ut totalt och resultaten visade att *Sara* och *Fatimah utan sjal* erhöll en knapp skillnad på responsen, 46,3 procent svar samt 47,2 procent svar och båda fick i drygt 30 procent av fallen en inbjudan till intervju (Sfaxi och Bohlin 2018). *Fatimah med sjal* erhöll däremot en betydligt lägre andel respons, 30,5 procent svar och 16,9 procent inbjudningar till intervju (Sfaxi och Bohlin 2018).

Studien gör en distinktion mellan förskolor med låg andel förskollärare och hög andel. Resultaten visar att den fiktiva sökande med arabiskt-klingande namn och sjal erhöll 25,7 procentenheter lägre positiv respons än kontrollgruppen i subgruppen som bestod av förskolor med hög andel förskolelärare. I förskolor med låg andel förskollärare har den sökande med arabiskt-klingande namn utan sjal nästan nio procentenheter högre sannolikhet än den sökande med svenskt-klingande namn. Svaren till den sökande med sjal påvisar däremot 4,5 procentenheter lägre chans än kontrollgruppen (Sfaxi och Bohlin 2018). Författarna för resonemanget att på förskolor som redan har en stor andel förskolelärare kan det finnas en lägre efterfrågan på personal, vilket leder till en större försiktighet eller eftertänksamhet kring vem man vill anställa.

Studien gör en distinktion mellan enbart arabiskt-klingande namn och arabiskt-klingande namn med symbol till religiositet. De menar att eftersom resultaten inte tyder på att *Fatimah utan sjal* verkar utsättas för diskri-

minering, så väcker det frågor om varför *Fatimah med sjal* utsätts för det. Studien diskuterar sambandet mellan sjalen och associationer till religiositet och islam. De framlyfter islamofobi som en förklaring till diskrimineringen.

Bethencourt Traverso (2020) undersöker arbetsmarknaden för yrkeskategorierna receptionister, förskollärare och arbeten inom försäljning. Författaren använde arabiskt-klingande namn till *treatment*-gruppen och svenskt-klingande namn till kontrollgruppen. Genom att infoga länkar till de sökandes CV:n, till deras personliga brev och personliga hemsidor ville studien fånga hur arbetsgivarna väljer att ta till sig information om de sökande, som en funktion av deras namn. Över 600 jobbsökningar skickades ut och resultaten visade att sökande med arabiskt-klingande namn erhöll 17,2 procentenheter lägre andel positiva svar än kontrollgruppen med svenskt-klingande namn (Bethencourt Traverso 2020). Denna effekt höll sig konstant genom de olika yrkeskategorierna.

Vad gäller länkarna observeras inom yrkeskategorin förskolelärare att det inte är någon skillnad mellan grupperna vad gäller om arbetsgivaren klickar på de sökandes hemsida eller ej. Det finns däremot en skillnad i om de väljer att klicka på de sökandes personliga brev, där de sökande med arabiskt-klingande namn får fler klick inom denna yrkeskategori.

För arbeten inom försäljning och receptionister observeras däremot ett motsatt samband. Mycket mindre uppmärksamhet tillägnas de sökande med arabiskt-klingande namn. Detta är yrkeskategorier som författaren menar kännetecknas av en normalt högre selektivitet (Bethencourt Traverso 2020). De bakomliggande mekanismerna går att teoretisera kring med hjälp av antaganden om *cherry-picking* och *lemon-dropping*. Dessa mekanismer måste arbetsgivare vara medvetna om eftersom det implicerar att individer som associeras med negativa stereotyper inte får samma möjlighet att visa sina erfarenheter och meriter.

3. Uthyrning av fritidsboenden

År 2016 genomförde Bethencourt och Farrahi en studie på bostadsuthyrningssajten AirBnb, en tjänst som främst riktar sig till fritidsuthyrning. Vårdarna väljer att godkänna eller neka gäster efter att först ha mottagit en bokningsförfrågan. 601 förfrågningar skickas från 20 konton; hälften med arabiskt-klingande namn och hälften med svenskt-klingande namn.

Resultatet visar att sannolikheten att få ett ”Ja”-svar för gäster med arabiskt-klingande namn i genomsnitt är 21,5 procentenheter lägre än för gäster med svenskt-klingande namn (Bethencourt och Farrahi 2016). Resultaten visar också på *in-group*-bias, där manliga värdar med svenskt-klingande namn favoriserar de sökande som signalerar samma grupptillhörigheter.

Vårdar på AirBnb har möjligheten att välja mellan tre standardiserade avbokningspolicys som de vill tillämpa: flexibel, måttlig eller strikt. Dessa avbokningspolicys ställer gäster inför olika scenarier vid en eventuell avbokning. Vårdar som utannonserar boenden med flexibel avbokningspo-

licy erbjuder full återbetalning fram till en dag före ankomst, medan värdar som utannonserar boenden med måttlig avbokningspolicy erbjuder full återbetalning fram till fem dagar före ankomst. Den strikta policyn erbjuder hälften av pengarna tillbaka om avbokningen sker en vecka före ankomst. Värdar som utannonserar boenden med flexibel avbokningspolicy kan således i större utsträckning utgå ifrån att gästerna kommer att fullfölja sin vistelse jämfört med de värdar som valt en måttlig eller strikt avbokningspolicy (Bethencourt och Farrahi 2016).

Studien finner en interaktionseffekt mellan arabiskt-klingande namn och uthyrare med en sk måttlig avbokningspolicy (Bethencourt och Farrahi 2016). Effekten visar på en minskad skillnad i ”Ja”-svar mellan gäster med arabiskt- och svenskt-klingande namn (Bethencourt och Farrahi 2016). Detta tolkas som att värdar som är mer säkra på att gästerna kommer att fullfölja vistelsen diskriminerar mer. Studien fann ett övergripande samband där gästerna med arabiskt-klingande namn erhöll 19 procentenheter lägre sannolikhet att få ett ja från värdarna (Bethencourt och Farrahi 2016).

4. Köp av begagnade bilar

Elias och Guerra (2018) genomförde en studie där 501 förfrågningar skickades från fiktiva köpare till säljare av begagnade bilar på Blocket. Undersökningen gjordes i Stockholm, Göteborg och Malmö. De fiktiva köparna tilldelades svenskt-klingande och arabiskt-klingande namn och utskicken fördelades slumpmässigt. En del av förfrågningarna innehöll förslag om tio procents rabatt på säljarens uppsatta pris. Resultaten visade att de fiktiva köparna med arabiskt-klingande namn erhöll en signifikant andel färre svar. Det observeras också att det var vanligare att säljarna bad köparna med arabiskt-klingande namn att lämna mer information innan de fick komma på visning medan kontrollgruppen oftast fick komma direkt (Elias och Guerra 2018). Däremot visar resultaten att sannolikheten att få positiv respons på förfrågan inte skiljer sig mellan grupperna, samt att interaktionen mellan grupptillhörighet och prutande inte heller visar några statistiskt signifikanta skillnader (Elias och Guerra 2018).

5. Herrfotboll

År 2017 genomförde Bergmark och Stridsman ett experiment där de undersökte den svenska herrfotbollen. En sport som är starkt förankrad i såväl svenskt idrottsliv som i den svenska nöjeskulturen och med en egen utbred supporterkultur. Urvalet bestod av 243 fotbollslag i division 3 och 4. Författarna skickade sk fotbolls-CV:n och förfrågningar om att få komma och provspela för de olika lagen. Alla variabler hölls konstanta förutom namnen, där en del av de sökande tilldelades arabiskt-klingande namn och en kontrollgrupp tilldelades svenskt-klingande namn.

Studien samlade även data på Sverigedemokraternas procentuella stor-

lek i kommunfullmäktige år 2014 där fotbollslagen befann sig. Detta användes som en binär variabel och integrerades i mätningen och regressionerna.

Svaren kategoriserades efter ett antal variabler som exempelvis om klubbarna svarade med *Ovillkorligt ja*, om de hade ett positivt bemötande och om de krävde mer information.

Resultaten visade att de sökande med arabiskt-klingande namn erhöll en statistiskt signifikant lägre andel svar med ovillkorligt ja på sina ansökningar (Bergmark och Stridsman 2017). Detta var 21 procentenheter lägre än kontrollgruppen. För att jämföra innebär det att om en herrfotbollsspelare med svenskt-klingande namn hör av sig till tio fotbollslag får han i genomsnitt komma och provträna för ca sex fotbollslag. Men för att en herrfotbollsspelare med arabiskt-klingande namn ska få likadan respons så behöver han höra av sig till 16 stycken fotbollslag. Det är en total skillnad på lite mer än 60 procent (Bergmark och Stridsman 2017).

För att hitta potentiella förebyggande åtgärder mot diskriminering ville studien undersöka var det förekom mest diskriminering. När den binära SD-variabeln integreras i regressionerna syns ingen märkbar effekt på sannolikheten att få ett *Ovillkorligt ja* mellan grupperna. I sammanhanget fanns det alltså ingen statistiskt signifikant effekt på att fotbollslag i kommuner med högre andel SD-väljare än genomsnittet skulle diskriminera mer. Däremot observerades ett annat samband när en variabel som kallas ”Bottenlag” integrerades tillsammans med arabiskt-klingande namn. Detta är fotbollslag som under det föregående året hade slutat i botten av serien. Fotbollsspelare med arabiskt-klingande namn hade en fördel jämfört med dem som har svenskt-klingande namn när det gäller att komma med i lag som har slutat i botten av serien medan spelare med svenskt-klingande namn har lättare att få vara med i bättre lag. Studien visar att etnisk diskriminering även är förekommande på den idrottsliga arenan redan i ansökningsprocessen och särskilt bland högpresterande lag.

6. Ungdomsridsport

Ungdomsridrotten är ett relativt utforskat fält inom diskrimineringsstudier. En studie av Ceder och Cederlind (2018) undersöker ridsporten med hypotesen att associationer mellan etnicitet och klass kan påverka utfallet för om den sökandes barn får komma och provrida. I utskicken signalerades därför socioekonomisk status genom att slumpmässigt även tilldela de sökande jobbtiteln fastighetsmäklare, vilket framkom i mailsignaturen. Författarna menar att denna yrkeskategori generellt har en högre lön än medellönen i Sverige, samt att det inte är uppseendeväckande att använda detta i sin mailsignatur även i privata sammanhang (Ceder och Cederlind 2018). Signaturen fastighetsmäklare är därför proxyvariabel för socioekonomisk status i detta sammanhang. Urvalet bestod av 377 ridklubbar som alla var anslutna till Svenska Ridsportförbundet. Ceder och Cederlind (2018) konstruerade därefter datasetet så att varje ridklubb fick kommun-

specifika variabler såsom befolkningsantal, andel röster på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet 2018 samt medelinkomst. Studien observerade att för de fiktiva föräldrarna och deras barn med arabiskt-klingande namn erhöles 11,8 procentenheter lägre sannolikhet att ridklubben svarade att de hade nybörjarridning (Ceder och Cederlind 2018). Att få en köplacering var 8,2 procentenheter lägre för denna grupp (Ceder och Cederlind 2018). Det sammanvägda resultatet att erbjudas ridning var 10,4 procentenheter lägre för de sökande med arabiskt-klingande namn. Dessa resultat var statistiskt signifikanta. Signalen om yrket vägde upp och minskade eventuellt diskrimineringen något, men det kunde inte säkerställas statistiskt. Författarna kunde inte finna att de kommunspecifika variablerna såsom andel röster på Sverigedemokraterna hade någon drivande effekt på diskrimineringen.

7. Sveriges kommuner och vattenkvalitet

Brandrup-Wognsen och Walldin (2016) undersökte etnisk diskriminering kopplat till offentlighetsprincipen i Sveriges kommuner. De genomförde en experimentell studie där fiktiva personer mailade olika svenska kommuner och berättade att de hade för avsikt att flytta till kommunen i fråga och undrade nu över vattenkvaliteten i där. 204 kommuner mottog randomiserade utskick och fick tio dagar på sig att svara. Namnen på de fiktiva avsändarna varierades mellan arabiskt-klingande och svenskt-klingande namn. Författarna undersökte huruvida medborgare får likvärdig information beroende på kön och etnicitet i enlighet med offentlighetsprincipen och att ta del av allmänna handlingar. Myndigheter har serviceskyldighet till medborgarna, vilket gör studien intressant ur ett demokratiskt perspektiv. Studien genomfördes dessutom under en tid då dricksvattenkvaliteten uppmärksammats i media då Partille kommun haft problem med dricksvattnet, vilket innebar att frågan var aktuell och av intresse för medborgarna att få ta del av. Responsen från kommunerna kategoriserades och delades in i olika variabler som mätte bl a svarstid och hur utförlig information tjänstepersonen gav i svaret. Studien fann signifikanta skillnader vad gäller respons med utförlig information. Av 204 utskick och 180 svar observerade studien att personer med arabiskt-klingande namn erhöles en signifikant större andel svar med utförlig information än kontrollgruppen (Brandrup-Wognsen och Walldin 2016). Med utförlig information menas ett svar som kommunarbetaren författat själv, dessutom kan det ingå en bifogad fil eller länk med mer information. Detta svar anses starkast då det är mest krävande för avsändaren. Resultaten visar 46 procent andel svar med utförlig information till personer med arabiskt-klingande namn, vilket jämföres med 28 procent för kontrollgruppen (Brandrup-Wognsen och Walldin 2016). Resultaten diskuteras vidare i studien utifrån olika teoretiska förklaringsmodeller såsom att det kan finnas en preferens för dessa personer bland tjänstemännen, samt utifrån Regeringskansliets gemensamma

värdegrund för tjänstepersoner. Författarna framhåller att resultaten skiljer sig från tidigare liknande studier.

8. Sammanfattning

Resultaten i dessa studier visar att det finns en pågående diskriminering som sker mot personer med arabiskt-klingande namn i Sverige. Detta tar sig uttryck bl a på många onlinemarknadsplatser, där vanliga medborgare i civilsamhället är aktörer, men även i idrottsliga sammanhang och på arbetsmarknaden. Resultaten visar att diskrimineringen ofta förekommer i toppskiktet av olika sammanhang. Det är exempelvis högpresterande fotbollslag och urvalsprocesser för arbeten som kännetecknas av högre selektivitet. Resultaten visar också att personer med arabiskt-klingande namn tillägnas mer uppmärksamhet i urvalsprocesser där majoriteten av de sökande generellt redan kvalificerar sig och mindre uppmärksamhet där det generellt är svårare att bli antagen. Det kan tolkas som att personer med svenskt-klingande namn redan tillskrivs eftertraktade egenskaper och beslutsfattare nyttomaximerar genom att undersöka dessa snarare än personer med arabiskt-klingande namn.

Två av studierna försöker undersöka om det föreligger ett samband mellan andel SD-väljare i en population och ökad diskriminering, men finner inga tydliga samband. Det vi observerar tycks i stället kunna liknas vid en slags slentriandiskriminering. Något som kommit att beskrivas och som kan liknas vid den vardagsrasism som många upplever. En studie visade ett motsatt samband som stack ut och som kan tolkas på olika sätt. Personer med arabiskt-klingande namn som frågade om vattenkvaliteten i sin nya hemkommun erhöll mer utförliga svar än kontrollgruppen med svenskt-klingande namn. Kanske säger det oss något om tjänstepersonernas medvetenhet kring dessa frågor och myndigheternas serviceskyldighet. En studie undersöker sambandet mellan religiösa symboler och finner att kvinnor med arabiskt-klingande namn som bär slöja utsätts för mer diskriminering än kvinnor med arabiskt-klingande namn utan slöja. Två andra studier visar att personer med arabiskt-klingande namn blir mer granskade samtidigt som de erhåller färre positiva svar i urvalsprocesser som kan kännetecknas av lägre selektivitet. En av dessa studier visar att detta sker mot föreningar, som därmed inte lika enkelt kan samlas och diskutera olika frågor som t ex varför de blir utsatta för diskriminering? Vi kan inte veta om den ytterligare informationen faktiskt reducerade den diskriminering som skulle skett om informationen inte fanns tillgänglig. Men de slående skillnaderna *med* informationen stämmer till eftertanke. Tidigare forskning har ofta visat och föreslagit att ytterligare information skulle kunna lindra det gap vi ser i diskrimineringen till följd av att statistisk diskriminering reduceras. Men vi bör i så fall fråga oss vad informationskostnaden är och vad det innebär för den enskilda individen som behöver lämna ut mer information om sig själv än andra, i hopp om att minska diskrimineringen något.

9. Avslutning

Svensk forskning inom fältet för forskning om diskriminering har ofta inspirerats av amerikanska studier. De namn som används i dessa studier motsvarar namn som enligt rådande stereotyper i det amerikanska samhället kan kopplas till distinkta namn som svarta och vita medborgare har. Detta görs i en kontext där det finns data över medborgarnas självrapporterade ras och etnicitet. I den svenska kontexten är det däremot annorlunda. I Sverige finns mycket forskning som använder arabiskt-klingande namn när man undersöker förekomsten av etnisk diskriminering. Dessa studier har i sin design ofta inspirerats av studierna i USA. En skillnad är att här saknar vi data över självdeklarerad etnicitet. I Sverige har vi ingen sådan statistisk data som motsvaras av arabiskt-klingande namn. Användandet av dessa namn är avsett att fånga stereotyper associerade med personer från Mellanöstern och Nordafrika. Det motiveras i den etablerade forskningen ofta med hänvisning till tidigare studier där man funnit diskriminering mot denna grupp. Carlsson och Rooth (2007) menar t ex att denna grupp, utom-europeiska invandrare, förväntas vara mest utsatta för diskriminering på arbetsmarknaden jämfört med andra tänkbara grupper. Resultaten i Arai och Thoursie (2009) indikerar att personer födda i Afrika och Asien utgjorde en större andel, än andra etniska grupper, som bytte sina efternamn till svenskt-klingande namn för att undgå diskriminering. Ett skäl till användandet av arabiskt-klingande namn i ännu en studie där fiktiva CV:n skickas är att dessa namn kan representera stereotypa uppfattningar om distinkt utländska namn i en svensk kontext (Arai m fl 2015). Adermon och Hensvik (2020) använder i sin studie om Gigjob som dörröppnare också arabiskt-klingande namn på sina fiktiva avsändare. De menar att dessa sökande troligen uppfattas som ”första eller andra generationens invandrare” (Adermon och Hensvik 2020, s 5). Detta trots att dessa termer sällan används inom statistisk forskning utan man hänvisar i stället till utlandsfödda eller svenskar med utländsk bakgrund. De menar att detta ger skäl att tro att resultaten även kan visa effekter som kan vara representativa för nyanlända (Adermon och Hensvik 2020).

Invandring från länder där arabiskt-klingande namn är förekommande är inte längre ett nytt fenomen i Sverige. Invandring från Turkiet, Iran och Irak bl a, har pågått från 1960-talet då många kom från Turkiet, följt av iranier på 1980-talet och irakier på 1990-talet. Dessa personer och deras barn bär många gånger arabiskt-klingande namn. Invandring från länder där arabiskt-klingande namn är vanligt har således pågått i ett antal decennier. Den diskriminering som forskningsresultaten visar handlar därför inte bara om en grupp som nyligen har kommit till Sverige, utan om människor som också levit i landet i generationer och t o m är födda här.

Etnisk diskriminering bryter mot den grundläggande mänskliga rätten till likabehandling. Men varje gång etnisk diskriminering tar sig uttryck visar det också på ständiga marknadsmisslyckanden. Det är friktion som försvårar förmedling av exempelvis arbetssökande med arbete på ett effektivt

sätt. Att belysa diskrimineringens utbredning är en del i dess bekämpning, liksom att poängtera och göra makthavare och beslutsfattare medvetna om vilka mänskliga mekanismer som kan ligga bakom utfallen. Makthavare och beslutsfattare är bl a arbetsgivare, tjänstepersoner och politiker. Men studentuppsatserna som har sammanfattats visar också att en betydande del av den etniska diskrimineringen sker på öppna och fria marknader där i princip vem som helst kan vara en aktör. Allt ifrån en fotbollstränare till någon som hyr ut en möteslokal eller säljer en begagnad bil. Denna diskriminering utgör stora hinder för både effektiv förmedling av olika tjänster, men framför allt för den enskilda individen.

Vi måste ständigt påminnas bl a om att mer mångkulturella miljöer har en positiv påverkan på vilka som anses tillhöra majoritetssamhället och därmed minska synen på andra människor och etniciteter som ”den andre”. En syn som kan leda till misstänkliggörande och osäkerhet.

Vi kan också lära genom att observera hur den etablerade forskningen motiverar användandet av arabiskt-klingande namn. Många studier replikerar ofta tidigare studier om etnisk diskriminering, även i resonemangen kring användandet av arabiskt-klingande namn. Trots att dessa formuleringar ibland är flera decennier gamla. Vilket leder till frågan hur vi kan föra denna diskussion framåt. Vi bör också undersöka vad den diskriminering som observerats i årtionden mot denna grupp bottenar i och finna mer kreativa sätt att bekämpa den på.

Adermon, A och L Hensvik (2020), ”Gigekonomin som dörröppnare?”, IFAU Rapport 2020:22, Uppsala, <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2020/r-2020-22-gigekonomin-som-dorroppnare.pdf>.

Ahmed, A (2015), ”Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 4, s 18–28.

Arai, M, M Bursell och L Nekby (2015), ”The Reverse Gender Gap in Ethnic Discrimination: Employer Stereotypes of Men and Women with Arabic Names”, *International Migration Review*, vol 50, s 385–412.

Arai, M och P Skogman Thoursie (2009), ”Renouncing Personal Names: An Empirical Examination of Surname Change and Earnings”, *Journal of Labor Economics*, vol 27, s 127–147.

Bartoš, V, M Bauer, J Chytilová och F Matejka (2016), ”Attention Discrimination: Theory and Field Experiments with Monitoring Information Acquisition”, *American Economic Review*, vol 106, s 1437–1475.

Bergmark, N och J Stridsman (2017), ”Är fotbollen diskrimineringsfri?”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Bethencourt Traverso, C (2020), ”Attention Discrimination”, masteruppsats, Stockholms universitet.

Bethencourt, C och N Farrahi (2016), ”Diskriminering i delningsekonomi”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Brandrup-Wogensen, E och D Walldin (2015), ”Behandlas Fatima, Sara, Mohammed och Johan lika? En fältstudie bland Sveriges kommuner”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Carlsson, M och D-O Rooth (2007), ”Etnisk diskriminering på svensk arbetsmarknad – resultat från fältexperiment”, *Ekonomisk Debatt*, årg 35, nr 3, s 55–68.

Ceder, M och M Cederlind (2018), ”Påverkar ditt namn möjligheten att delta i den svenska ungdomsridsporten?”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Elias, S och A Guerra (2018), ”Diskriminering på den svenska onlinemarknaden för begagnade bilar”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Ghiasi Tari, E och A Rahimi (2020), ”Allt annat lika, granskas olika?”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

Sfaxi, M och T Bohlin (2018), ”Diskriminering på arbetsmarknaden – en fältstudie om diskriminering av kvinnor med själ i förskolor”, kandidatuppsats, Stockholms universitet.

REFERENSER